

DIFER RÉSZTERÜLETEK ÉS FEJLESZTÉSÜK

- írásmozgás – koordináció
- beszédhanghallás
- relációszókincs
- elemi számolási készség
- összefüggés-megértés
- következtetés
- szocializáció

Krepsz – Kapai Bernadett

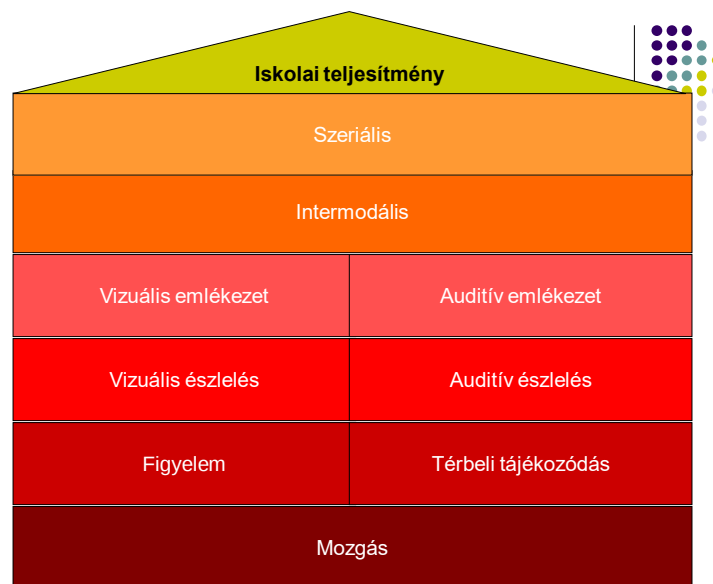
3. Bázisiskolai program Zalaapáti Gábor Áron Általános Iskola

TARTALOM

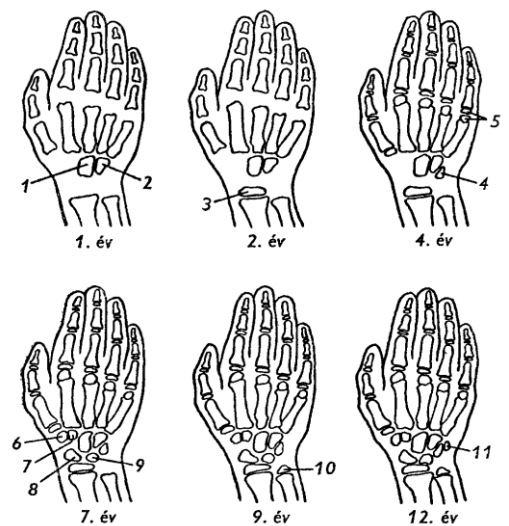
Írásmozgáskoordináció	3
Érést segítő tevékenységek, játékok	4
Az írásmozgás-koordináció fejlődési szintjei	4
Írásmozgás koordináció fejlesztése	5
Ceruzafogás kialakulásának fázisai	7
Balkezesek	7
Ajánlott könyvek az írásmozgáskoordináció fejlesztéshez	7
Írásmozgás koordinációt, finommotorikát fejlesztő játékok	9
Írásmozgást, szem-kéz koordinációt, nagymozgást fejlesztő játékok	10
Beszédhanghallás	11
A fejlesztés lépései	11
Ajánlott könyvek a beszédfejlesztéshez	14
Társasjáték	16
Papíralapú feladattípusok	16
Verselős-színező - Óvodásoknak	18
Feladattípusok szóban	19
Relációs szókincs	21
Testséma, jó térérzékelés	21
„A balról-jobbra való haladási irány kialakítása	23
Ajánlott könyvek a relációs szókincs fejlesztéséhez	24
Elemi számolási készség	27
IKT-s felhasználható anyag: Varázsbetű számkaland	28
Ajánlott könyvek az elemi számolás fejlesztéséhez	29
Matematikai egypercesek	31
Letölthető feladatlapok, játékötletek: https://hu.pinterest.com/	33
Összefüggés-megértés	36
Segítség módja	36
Összefüggés-megértés területei	36
Következtetés	36
Fejlesztés	37
Szocializáció	39
A leggyakrabban használt szociáliskészség-fejlesztő technikák	39
A szocialitás fejlesztésének lehetőségei az óvodában és az iskolában	40
Felhasznált irodalom	41

ÍRÁSMOZGÁSKOORDINÁCIÓ¹

Mindennek az alapja a mozgás. Aki jól mozog, az tisztán beszél, aki tisztán beszél, erősen gondolkodik...²

- 6 éves gyerek számára erőszak az írás. A kéz csak 10 -12 éves korára éri el a teljes érettségi fokát.
- Vonalköz, amiben a gyerekeink dolgoznak nem jó, ezért ha lehetséges ajánlom a Meixner füzeteket.

¹ Difer Programcsomag: ÍRÁSMOZGÁSKOORDINÁCIÓ fejlesztése 4 – 8 éves korban MOZAIK KIADÓ

² Vekerdy

Érést segítő tevékenységek, játékok

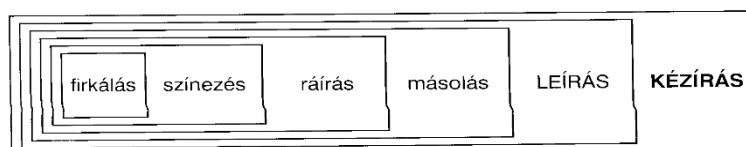
- o kézlenyomat, kézforma készítés
- o szivacsgyúrás
- o festék ujjal, tenyér és talpnyomat készítése
- o vastag krémrétegen rajzolás
- o ollóhasználat (kezdetben öncélú vagdosás később terítő készítés, rojtozás)
- o papírtépek, fecnik, csíkok, majd összeszedése ül. felragasztása
- o pókózás (2 gyerek egy fonalat vesz át egymástól)
- o hámozás, és egyéb szerszámhasználat
- o csipesszel csíptetés, apró tárgyak felszedése
- o lencseválogatás, kukorica morzsolás
- o csomókötések, oldás, cipőfűzés, masni kötés
- o kupakok le és felcsavarása
- o Marokkó
- o ujjakkal mondókák

- Írásmozgás – koordináció: Fejlődése 3 éves kor körül kezdődik és 6-8 éves korban fejeződik be.
- A fejlesztést középső cs. – nagycsoportig kell megtervezni, megszervezni, megvalósítani.
- **Direkt fejlesztés káros, mint hasznos!**
- Csakis a kéz, ujjak finommozgását igénylő, különböző funkciójú játékok rendszeres használata lehet a célra vezető.

Az írásmozgás-koordináció fejlődési szintjei

- Firkálás: örömforrás
- Színezés: kiszínezendő rajz, kiszínezhető területeket kínál, tehát a firkáló mozgásoknak korlátokat szab.
- Ráírás: nyomonkövetés, írásmozgás teljes korlátozottsága.
- Másolás: külső minta reprodukálása. Meghatározott alakzat, térbeli elhelyezés, méret.

1. ábra: Az írásmozgás-koordináció fejlődési szintjei³

³ Difer Programcsomag: ÍRÁSMOZGÁSKOORDINÁCIÓ fejlesztése 4 – 8 éves korban MOZAIK KIADÓ 15.p.

Írásmozgás koordináció fejlesztése

I. Ujjmozgás – koordináció fejlődését segítő játékok

1. Ujjak tornáztatása eszközökkel	-	kézbevett	játék	ritmikus
összenyomása				
2. Labdák tapogatása				
3. Csiszoló lapocskák párosítása				
4. Érzékelő játékok	-	különböző anyagú		
5. Titokzsák				

Gyakorlati jellegű készségek (felhasznált képek⁴)

1. csavaros játékok	-	műanyag kupakok le és felcsavarása
2. hamupipőke játék	-	válogatás
3. csipeszelés	-	pl. napocska
4. szemcseppentő használat	-	víz áttétele egyik edényből a másikba
5. szemezgetés		
6. gombválogatás		
7. papírtépés		
8. szedd össze		
9. cipőfűző verseny		
10. fűzőcske		
11. termésfűzés		
12. papírfűzés		
13. gyöngykirakó		
14. gyöngyfűzés		
15. fonás		
16. gyurmázás		
17. építő konstruáló játékok (legó, pöttyi, marokkó, puzzle -képeslap)		
18. tépésből kép készítés		
19. papírhajtogatás		
20. bábozás		

Színezés

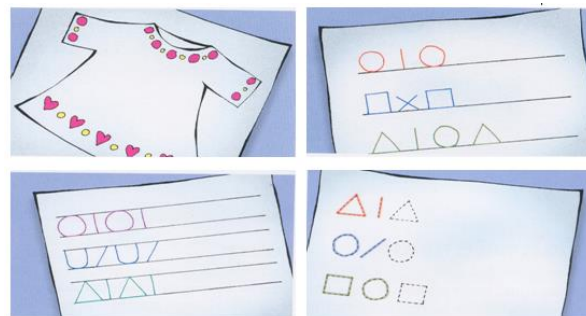
1. sablonok kiszínezése
2. színezés nagy felületen
3. színezés kis felületen

⁴ Difer Programcsomag: ÍRÁSMOZGÁSKOORDINÁCIÓ fejlesztése 4 – 8 éves korban MOZAIK KIADÓ 24-55.p.

Rajzolás

1. szegélydísz vonal mentén
2. sordísz
3. átrajzolás (szaggatott vonallal)
4. körberajzolás
5. krétarajz (aszfalt, táblarajz)
6. rajzolás ujjal és pálcikákkal (homok, gríz)
7. rajzold le! – írás elemek
8. rajzold le! - élmény

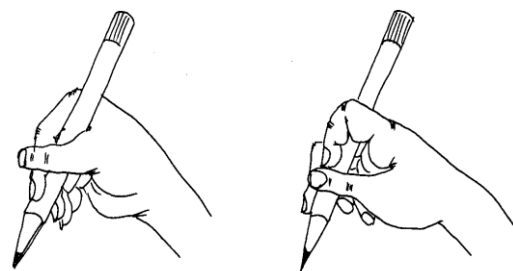

Ráírás: átírás – (ujjal, ceruzával), vonalvezetési gyakorlatok, vonalfolytatás, vonalkövetés, iránykövetés egyenes és görbe **vonalak között**, pontok összekötése.

Betűelem másoló gyakorlatok

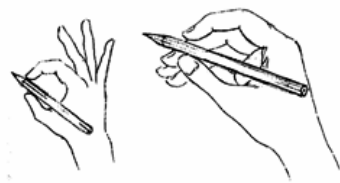
Rossz ceruzafogások⁵

Jó a ceruzafogás (2. ábra), ha a középső, a mutató és a hüvelykujjával fogja a ceruzát úgy, hogy a középső ujj fog a legközelebb a ceruza hegyéhez, a mutatóujjánál fél cm-rel hátrább. Mindegyik ujj lazán, enyhén behajlított tartásban legyen. Olyan lazának kell lennie a fogásnak, hogy ki lehessen húzni a ceruzát. **Hátránya akkor jelentkezik, ha megnő az írás mennyisége. (4-5. osztály)**

A hüvelykujjhajlatba fogott ceruza

A 2. és 3. ujj közé fogott ceruza

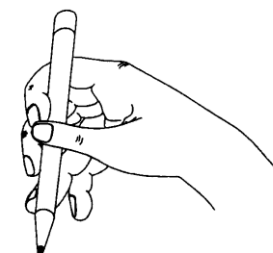

2. ábra⁶

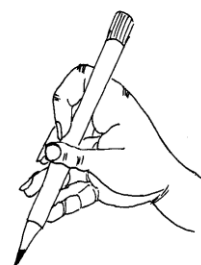
- Fontos a könnyed eszközkezelés!
- Bal kezeseknek bal kezes olló
- Háromszög ceruzák
- Kiscsoportban zsírkréta
- Jól irányítható kéz előfeltétele az írásnak

A 3. ujj irányító szerepben

A 4. ujj irányító szerepben

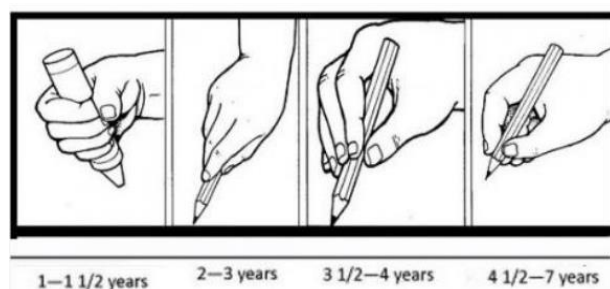

Az 5. ujj tartó szerepben

⁵ <http://slideplayer.hu/slide/2068904/>

⁶ Értjük?! Képességorientált, hatékonyságnövelő olvasás- írástanítás program 35.p.

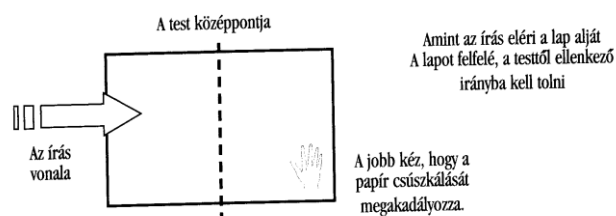
Ceruza fogás kialakulásának fázisai ⁷

Balkezesek

- Balkezesség biológiai alapokon nyugszik.
- A balkezeseknél a jobb agyfélteke dominál, és az innen induló idegpályák a bal testfelet juttatják „jobb” pozícióba.
- Fontos megtanítanunk az írás közbeni helyes kéz – és testtartást.⁸
- Megoldás: a papírlapot a test középpontjától balra kell elhelyezni.
- Fontos, hogy az íróeszközt a hegyétől legalább 3 cm távolságra fogják a bal kézzel íráskor.

A papírlap tartásának rajza balkezesek számára:

Ajánlott könyvek az írásmozgáskordináció fejlesztéshez

- Difer Programcsomag: ÍRÁSMOZGÁSKOORDINÁCIÓ fejlesztése 4 – 8 éves korban MOZAIK KIADÓ

⁷ <http://www.modernnagyi.hu/content/helyes-ceruzafofog-s>

⁸ Gabosné Balogh Judit: Jobb és balkezes betű és szám gyakorló füzet első osztályosok részére 2.p.

- www.logopediakiado.hu (mozgásfejlesztéses mondókás könyvek megrendelhetők)

6 mm-es vonalazású füzet

440 Ft

Hüvelykujjam...

1180 Ft

Mozdulj rá!

1100 Ft

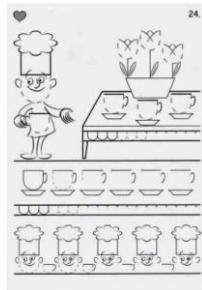
- Rosta Katalin-Rudas Zsuzsanna - Kisházi Gergely: **Hüvelykujjam...** (mozgás, írás) kiadó: Logopédia KKT ...
- **Színezd ki ... és Rajzolj te is** íráskészséget fejlesztő feladatgyűjtemény
- Kelédi Lászlóné: **Íráselemek gyakorlása** kiadó: Logopédia KKT ..

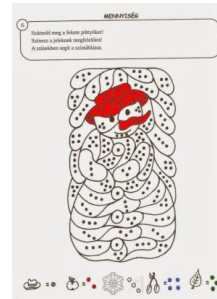
Íráselemek gyakorlása

700 Ft

Nagyon jó és használható könyv, tanári útmutatóval a könyv elején, minden feladatlaphoz.

- Haladó szakaszban: Meixner Ildikó füzet
- Ladányiné Orsos Ibolya: Varázsképek
- Gabosné Balogh Judit: Jobb és balkezes betű és szám gyakorlófüzet elsősök számára

- Pál Mária: Írj örömmel! Írj szebben! Írj helyesen!

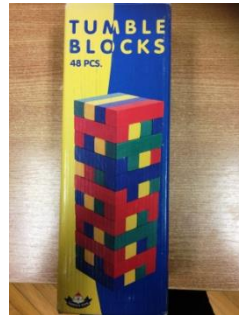

Bővebb információ: <https://www.facebook.com/groups/1484601921563382/>

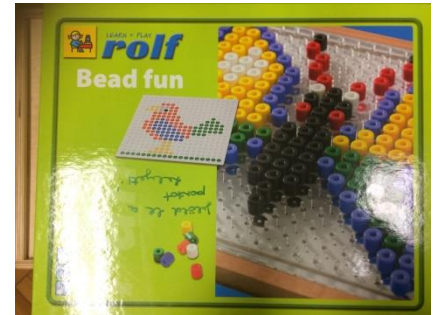
Írásmozgás koordinációt, finommotorikát fejlesztő játékok

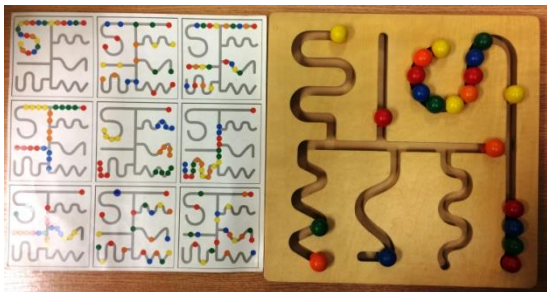
Trükkös ujjak

Jenga

Pötyi

Kópé fajták –Íráselőkészítő

Fűzőjátékok

Zenélő és mozgó hernyó

Bukfencező majmok

Írásmozgást, szem-kéz koordinációt, nagymozgást fejlesztő játékok

☉ Kard – pajzs játék:

„Körbe állunk, mutatóujjunk a „kardunk”, vízszintesen felfelé tartott tenyerünk a „pajzsunk”. A játék kezdetén kardunkat a mellettünk álló résztvevő pajzsára helyezzük, és a játékvezető „MOST” felkiáltására igyekszünk felkapni, miközben társunk kardját „pajzsunkkal” (tenyerünkkel) megszorítjuk. Kiváló összehangoló, koncentrációt erősítő játék.”⁹

☉ Ordítós fogó

Fogócska, de a fogó csak addig kergeti a többieket, amíg ordítani tud.

☉ Add tovább (babzsák)

A gyerekek körben állnak. Először 1, majd 2, majd 3 babzsák jár körbe. A cél: a babzsákok nem érhetik egymást utol! Nehezíthető a feladat: tapsra az irány változik.

☉ Gombóc, nudli, palacsinta

Futás szétszórt alakzatban

- „gombóc” vezényszóra guggolás, karra szorított térd átkulcsolással, hátgömbölyítés. (egészen kicsire)

- „palacsinta” vezényszóra hanyattfekvés, láb terpeszben, karok oldalsó középtartásban. (minél jobban szétterpeszkedni)

- „nudli” vezényszóra vigyázz állás (egész test megfeszül)

☉ Cseréljenek helyet azok...

A tanulók körben ülnek, a tanár középen áll, s a következőt mondja: Cseréljenek helyet azok, akik szemüvegesek! Cseréljenek helyet, akiknek nincs testvérük... stb. Amikor a tanár látja, hogy a tanulók megértették a feladat lényegét, hirtelen az egyik megállapítás után elfoglalja az egyik tanuló székét, s így egy tanuló állva marad. Ő áll be a kör közepére, s mondja a következő mondatot: Cseréljenek helyet azok, akik... A csere során igyekszik elfoglalni egy székét, akinek nem jut hely, az folytatja a kör közepén.¹⁰

☉ Családi perpatvar

A résztvevők körben ülnek. Mindenki kap egy szerepet pl. apa, anya, gyerek. A játékvezető a kör közepén áll, és ha valamelyik szerepet mondja, akkor azoknak helyet kell cserélni, illetve a játékvezetőnek is helyet kell keresni magának. Akinek nem jut ülőhely, beáll a kör közepére és ő lesz a játékvezető. Ha azt mondja a kör közepén álló játékos, hogy családi perpatvar, akkor mindenki helyet cserél valakivel, s folytatódik a játék előlről.

☉ Pál Kata...

☉ Kicsi kocsi ez...

☉ Kézstaféta

☉ Kézfogócska

☉ Amelyik ujja mutat, mozdítsd meg!

⁹ <http://www.tanuljmaskepp.hu/jatekok-osztalykirandulasra/>

¹⁰ <http://www.tka.hu/tudastar/mogy/202/szekfoglalo>

BESZÉDHANGHALLÁS¹¹

A beszédhanghallásnak fontos szerepe van a beszédészlelésben, a beszédértésben, az olvasás folyamatában, a helyesírás folyamatában és az idegen nyelv tanulásában. A készség fejlesztése akkor lesz sikeres, ha napi rendszerességgel 5-10 perces időtartamban játszanak a hangokkal.

A fejlesztés lépései

1. Hangoztatás (hangutánzás) - **hangképzet kialakítása**
 2. A **beszédhangok felismerése** és kiemelése
A beszédhangok helyének felismerése
 3. Beszédhangok megkülönböztetése
 4. A szóalak megbontása, tagolás
-

1.Hangoztatás (hangutánzás)

- Hívóképekkel történik:
 - Először a hosszan ejthető hangokkal kell kezdeni: sz, s, z, zs, c, cs
 - utána: m, n, f, v, r
 - Felpattanó zárhangok: k, g, t, d, p, b
 - Egyéb mássalhangzók: ty, gy, ny, j
 - Magánhangzók: á, i, u

A hangoztató játékokat bevezethetik:

- Artikulációs gyakorlatsorok: ajak mozgást, nyelvmozgást segítő játékok, légző gyakorlatok.

→*Ajak- és arcizom gyakorlatok*

- Állatok hangjának utánzása
- Hal beszéd, tátogás
- „Pingpongozás” a levegővel
- Pecsételő játék (dugóval)
- Puszi dobás
- Gombóc a szánkban (levegővel)

→ *Nyelvgyakorlatok*

- Játékos nyelvtorna: „manó játék”
- Csettintés
- Kanál formálása
- „Csináljatok az ajkatokkal kerek kaput! Nyissatok nagy kaput a szájjal! Menjen fel a nyelv a padlásra! Jöjjön le a nyelv a pincébe! Sétáljon a nyelv a kapu körül! (a nyelv körkörös mozgása az ajkon) Jöjjön ki a nyelv a kapun! (nyelvnyújtás) Bújjon el a nyelv!”¹²

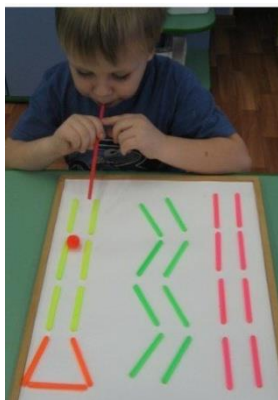
¹¹ Difer Programcsomag: **Beszédhanghallás fejlesztése 4 – 8 éves korban** MOZAIK KIADÓ

¹² <http://mindenovi.gportal.hu/gindex.php?pg=27836791&nid=4540204>

→ **Légző- és fúvógyakorlatok**

- orr- és szájlégzés differenciálása
- Vatta, papírforgó, papírlepke, toll, síp, játéktrombita fúvása különböző módokon
- „Rakéta” fúvás papír zsebkendővel
- Szappanbuborék fújása
- Lufi fújás
- Pingponglabdával „focizás”
- Hosszú kilégzéssel hangok ejtése, mondóka mondása
- Feszítő és lazító gyakorlatok: „gumiember”, „hóember”,

Letölthető játékötlek: <https://hu.pinterest.com/>

Ezek után következhetnek a **hangoztató játékok**: (Difer Programcsomag: **Beszédhanghallás**

fejlesztése 4 – 8 éves korban MOZAIK KIADÓ 33-48.p.)

- **Z** hang: nektárt gyűjtő méhecskék
- **S** hang: vonatozás (távolodik, közeledik)
- **Sz** hang: táncmulatság kígyóéknál
- **R** hang: roller játék

2.Beszédhang felismerés fejlődését segítő játékok

A következő fejlődési lépés a beszédhangok felismerése, a hangképzet aktivizálódása.

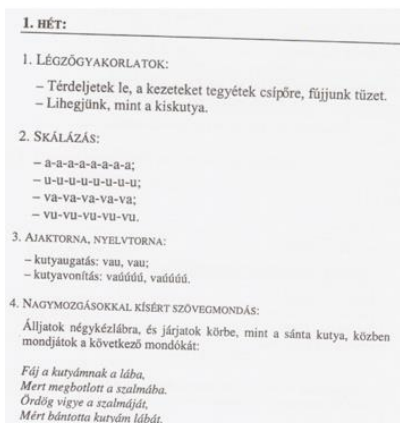
1. Önmagában ejtett beszédhang felismerése
2. A beszédhang felismerése szavakban (fokozat: szó elején, szó végén, belsejében)

3. A beszédhanghallás legmagasabb szintje: a hangok megkülönböztetése

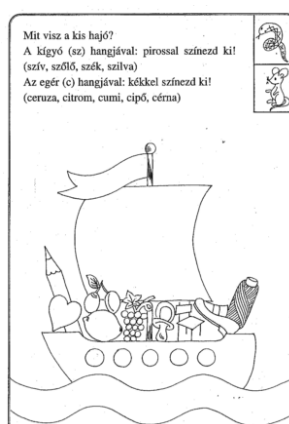
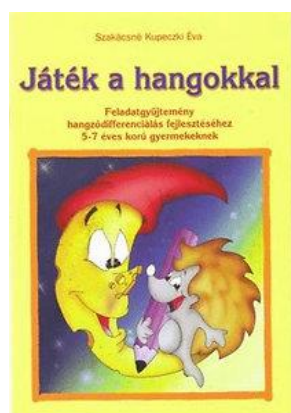
1. Beszédhang differenciálása önmagában
 - Tanító néni játék: (2 hanggal) (pálcikákkal, mozgással)
 - Kígyóbánat: sz-z hangokra: Egy szúnyog fejdíszű gyermek „alszik”. Nyugodt marad, ha háta mögött méhecske zümmög. Ijedten elrepül, ha kígyó sziszeg.
 - Kit hívok?: a gyermekek futnak. Ha z hangot hallanak, repkednek, ha sz hangot, tekeregnek, ha f hangot, mérgesen fújnak stb.
2. Beszédhang differenciálása szavakban
 - Eltévedt gyermekek: két házikó (pl. karika), az egyikben a vonat, a másikban a repülő lakik. Amilyen képet húz a gyermek, abba a házba kell hazamennie.
 - Iskolásoknak pl. korongokkal
 - Kakukktójtás: melyik szóban nincs az adott hang
3. A zöngés – zöngétlen hangok megkülönböztetése
 - Jól mondom?: hibás képzés esetén zöngés hangot zöngétlenítünk pl. béka-péka, zokni – szokni stb.
 - Folytasd a sort!: előre megbeszélt hangpárokhoz gyűjtenek szavakat, pl. k-g. A kezdő gyermek mond egy szót k-val, a következő g-vel, s így tovább.
4. Időtartam – megkülönböztetés
 - Sorrendrakás rövid – hosszú pálcikákkal
 - Vonalhúzással: Addig húzd a vonalat, ameddig a hangot hallod!
5. Auditív észlelést fejlesztő játékok
 - Dobbants – tapsolj: d-t
 - Koppants – toppants: k-t
 - Mit visz a kishajó?
 - Szókirakás korongokkal: ahány hangból áll, annyi korong, adott hang más színű.
 - Mondat szavakra tagolása, szavak megszámlálása
 - Melyik számra gondoltam?: számok felismerése magánhangzóik alapján
 - Változtatós: Változtasd meg a magánhangzót a szó közepén, új szót kapsz! Pl. kap-kép, köp, kúp,
 - Szóismétlés az első hang elhagyásával

Ajánlott könyvek a beszédfejlesztéshez

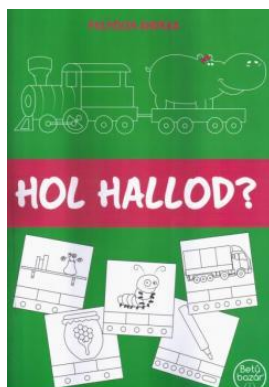
- Göncző Ferencné: **Beszédfejlesztés, anyanyelvi nevelés** (óvodás csoportokra van bontva az anyag)

- Difer Programcsomag: **Beszédhanghallás fejlesztése 4 – 8 éves korban** MOZAIK KIADÓ
- Dr. Gósy Mária: **A beszédészlelés és beszédmegértés fejlesztése** óvodásoknak
- Szakácsné Kupeczki Éva: **Játék a hangokkal**

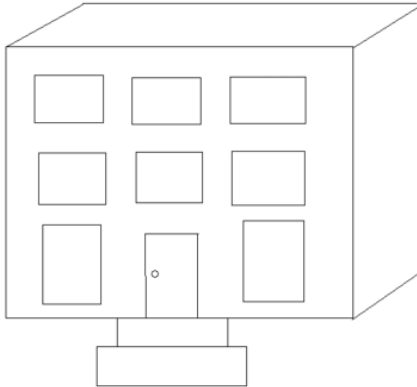

- Felföldi Andrea: **Hol hallod?** Logopédia kiadó

- László M. Ágnes: Beszédértés 1.2. teljes könyv és hanganyag
- László M. Ágnes: Beszédészlelés könyv és hanganyag

Egészítsd ki a rajzot a hallottak alapján!

A ház

Feladat: Egészítsd ki a rajzot a hallottak szerint!

A második emelet szélső ablakaiban virág van.
Csak a földszinti lakóknak van rács az ablakukon.
A legfelső emelet középső ablakából kinéz valaki.
Ahogy felérünk a lépcsőn, jobbra található a kaputelefon, a kapu bal felső sarkában pedig egy 11-es számú házszámtábla található.
Nincs, csak egyetlen felhő az égen.
A tetőn majdnem egymást érik az antennák.
A ház mindkét oldalán egy-egy fa van.
Majdnem minden lakásban sötét van, kivéve az első emeleti középső lakást.
A ház oldalát telefirkálták, ezért most frissen van festve kékre.
A lépcső egyik oldalán korlát van, így felfelé a lépcsőn jobb kezünkkel meg tudunk kapaszkodni.

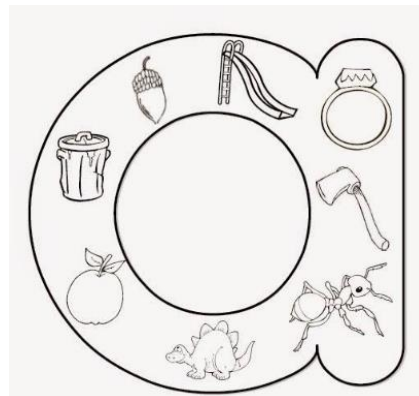

Társasjáték

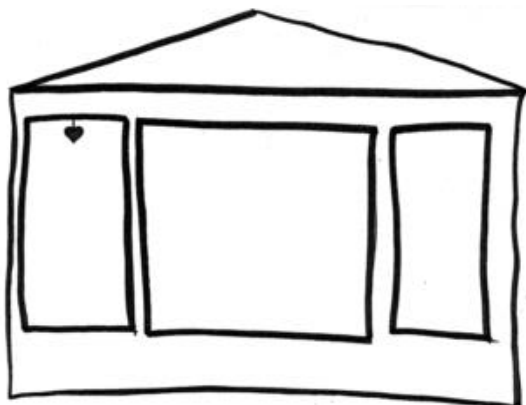

Papíralapú feladattípusok

Melyik szóban hallod az a hangot?

Hol hallod a hangot?

Korongos vagy színező

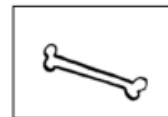

Hol hallod a hangot?

CS

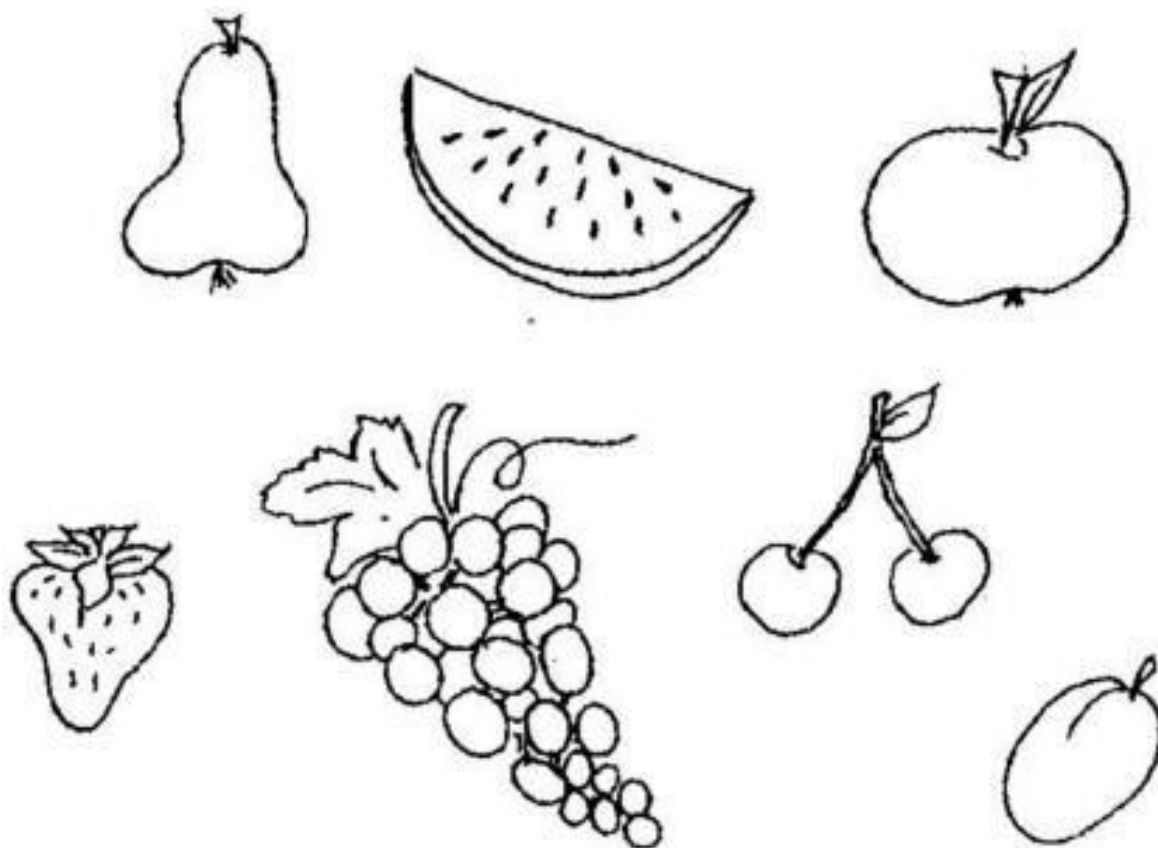

kacsa	csiga	csont
csizma	kalapács	csónak
locsoló	csomag	ecset

Verselős-színező - Óvodásoknak

„Rajzoljunk egy lapra gyümölcsöket, s tegyük a gyermek elé az asztalra. Majd mondjuk el a következő versikét:

"Saláta-bokorba
terem a kis udvarba.
Méz-körte, vaj-alma
terem a hegyoldalba.
Gyere, tartsad kicsi sapkád,
adok érett, piros almát.
Gyere, tartsad kicsi kendőd,
adok édes, puha szőlőt."

A vers elmondása után, kérjük meg a gyermeket arra, hogy színezzé ki azokat a gyümölcsöket, amelyek a versben szerepeltek. Ha nehezen boldogul, mondjuk el újra a versikét, ezúttal soronként. Ha így is azt látjuk, hogy tanácstalan, akkor az újbóli elmondás során kissé nyomatékosan mondjuk a gyümölcs nevét, s álljunk is meg egy pillanatra.”¹³

¹³ <http://www.varazsbetu.hu/letolt/mondokak.pdf>

Beszédészlelés és –megértés a külvilág akusztikus (emberi hang) élményeinek felfogása, kódolása a másodperc tört része alatt zajlik le

- első elemi szintje a hallás, amikor az akusztikus ingereket környezetünkől kiválasztjuk: hallási figyelmet igényel
- következő lépcsőfok a beszédészlelés,
- ezt követi a hallott információ megértése,
- majd az asszociációs rendszerünket igénybe véve, a hallottak értelmezése.

A folyamat bármely szintjén jelentkezhethet sérülés, amely befolyásolja a gyermek nyelvi-kommunikációs képességeit.

Feladattípusok szóban

- ☺ **Ritkán használt magyar szavak ismétlése:** ablaksötétítő, abrakostarisznya, ábrándkép, ábrázolótehetség, acélkeménységű, adagolóberendezés, adagolónyílás...
- ☺ **Idegen szavak ismétlése** antikvárius, antipátia, apartman, apellál, aposztróf,

Fokozatai:

- csendben kérjük az ismétlést
- hangszeres zene mellett kérjük az ismétlést
- ének mellett kérjük az ismétlést, végül
- beszélgetés mellett például, amikor a hírek magyar vagy idegen nyelven szólnak a rádióból

☺ **Szótagolt szavak kitalálása, elismétlése**

ka-rá-csony-fa, a-rany-al-ma, bőr-kesz-tyű, va-sút-ál-lo-más, mo-so-ga-tó, tész-ta-szűrő, kép-ke-ret, go-lyós-toll, ma-dár-e-te-tő, ka-pu-te-le-fon, ka-kukk-to-jás,

☺ **Hangokra bontott szavak kitalálása, elismétlése**

D,o,m,i,n,ó, M,a,l,o,m, S,a,k,k, G,a,z,d,á,l,k,o,d,j o,k,o,s,a,n, M,a,r,o,k,k,ó,

Fokozat idegen szavakkal: b,a,u,x,i,t,c,e,m,e,n,t, b,e,l,o,r,u,sz, b,e,n,g,á,l,i,

☺ Hangokra bontott mondatok ismétlése

M,i,l,y,e,n p,a,l,a,c,s,i,n,t,á,t k,é,r,sz?

V,a,n l,e,k,v,á,r,o,s, k,a,k,a,ó,s, f,a,h,é,j,a,s, és t,ú,r,ó,s.

☺ Szóismétlés az első hang elhagyásával

kalács - alács villa - illa

A gyakorlat fokozatai:

- csak mássalhangzóval kezdődő (maci, pipa)
- mássalhangzó-torlódással kezdő (tréfa)
- magánhangzóval kezdődő szavakat mondunk (ecset)
- végül olyanokat, amelyekben a szó belsejében van mássalhangzó torlódás (seprű, mosdó, kocka)

☺ Szavak ismétlése csak magánhangzóval: azt mondom: a-í-ó, mi lehet ez a szó?

nagyító – a í ó Bori – o i

káposzta – á o a Tamás – a á

☺ Melyik számra gondolok?

i e – 9 i e é – 14, 17

☺ Szókeresés

Azonos hangokkal kezdődő szavak keresése

(ma-madár, má-málna, mó-mókus, me-mező)

Mindenféle játék a betűkkel: nyelvi tudatosságot fejleszt

RELÁCIÓSZÓKINCSEK¹⁴

Minden nyelv alapját néhány száz relációs szó, a relációs szókincs képezi. Ezek a szavak dolgok, tulajdonságok, folyamatok (történetek, események, cselekvések) közötti viszonyokat, relációkat fejeznek ki. A relációs szókincs szavai térbeli, időbeli, mennyiségi, hasonlósági, cselekvési viszonyokat fejeznek ki.

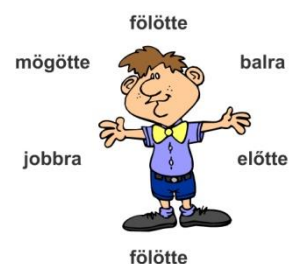
A 4 tesztváltozat mindegyike

- 8 térbeli viszonyt felismerését (*tér hol?, alatt, kint, előtt, tér hová?, balra, mögé, közé stb.*)
- mennyiség felismerését (*páros, negyed kevés...*)
- négy cselekvés igekötővel
- négy időbeli helyzet (*délután, őszi, tavasz...*)
- négy hasonlósági viszonyt (*legrövidebb, két ugyanolyan magas, legkisebb*)

Testséma, jó térérzékelés

Három fő szakasz:

1. Saját test, saját testből kiindulva
2. Tér tájékozódás fejlesztése a térben kis tárgyakkal
3. Tér irányok felismerése a síkban

Saját test, saját testből kiindulva

A testrészek funkciója:

1. : testrészek tornája: hajtsd előre a fejedet, emeld a karodat.
2. : mivel csinálom? – játék: pl.: fogmosás
3. : hazudós játék: ez itt e térdem? – rámutatok a számra
4. : hiányos emberrajz kiegészítése
5. : csomagoló papírra körberajzolás
6. : hol szúrt meg?
7. : testrészek mondókéval

Ezután következik a saját testből kiindulva a **tér irányok fejlesztése** kezdetben csak az alatt-fölött-mögött-között és a mellett irányokat gyakoroljuk.¹⁵

¹⁴ Az elemi alapkészségek fejlődése 4-8 éves korban Mozaik Kiadó, Szeged, 2004 30-37.p.

¹⁵ <http://fejlesztok.hu/szekciok/fejlesztopedagogusoknak/79-koragyermekkori-fejlesztos?showall=&start=5>

Nézz felfelé, fordulj gyorsan a hátad mögé, nézz a lábad elé!.. Használhatunk labdát is: Emeld a labdát a fejed fölé, add át a labdát egyik kezedből a másikba, tedd a labdát a ...

Ebben a szakaszban a **leghosszabb időt a jobb-bal kezük, lábuk ismeretének kialakítására kell fordítani** (eddig tapasztalataink alapján mondjuk ezt).

Ebben a szakaszban a **saját testből indulunk ki, majd elvonatkoztatunk, s kis tárgyakat viszonyítunk egymáshoz.**

Először saját testükön kell a jobb- bal stb. irányokat felismerni.

Következő lépés mikor már pld. egy kisautó, vagy egy baba, figura lesz a **kiindulópont, s ehhez viszonyítva kell kis korongokat, golyócskákat pakolni:** Hová tetted a golyót? Hol van golyó? Vedd el onnan a golyót! Honnan vetted el a golyót?

Az összes népi játék fejleszti a térérzékelést!

mm r r d d sz, sz,
Fejem, vállam, térdem, bokám,

d d sz, sz, d d sz, sz,
térdem, bokám, térdem, bokám,

mm r r d d sz, sz,
Fejem, vállam, térdem, bokám,

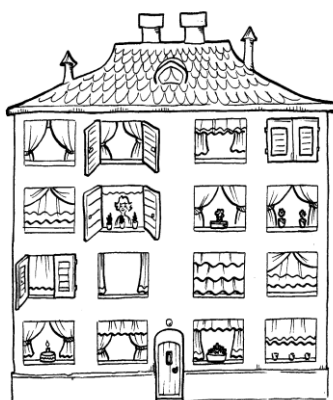
t t l, t d d d
szemem, fülem, orrom, szám.

Tánc
sz, l, sz, d d d
Előre a bal kezedet,
sz, l, sz, d d
Utána hátra,
sz, l, sz, d d d
Előre a jobb kezedet,
sz, l, sz, d d
Utána rázzad!
sz, l, sz, d d d
Utána ugi-bugi,
sz, l, sz, d d
Utána forgás.
sz, sz, l, t d d
Tapsolj egyet pajtás!

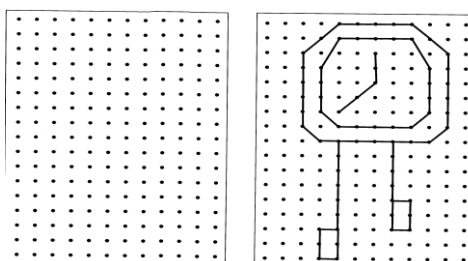
Téri irányok felismerése a síkban

Rajzolj a ház fölé két felhőt, a felhők közé egy holdat,
a ház elé egy utat, a ház bal oldalára egy fenyőfát!
Színezd ki a második emeleten balról a második ablakot!

Rajzos szinten történik a fejlesztés:

Fontos, hogy a síkban is jól tájékozódjon gyermek. Ez segíti elő ugyanis, hogy az iskolai tanulmányai során jól tájékozódjon a hármás vonalközben (elsős, második írásfüzet ilyen vonalazású), ne tévessze össze az egymástól csak irányukban különböző betűket: u-n, b-d-p .

„A balról-jobbra való haladási irány kialakítása

Amikor olvasunk, amikor írunk akkor balról haladunk jobbra. Olvasási, írási problémák iránytévesztésből is adódhatnak. Ilyenkor előfordulhat, hogy gyermekünk azt olvassa a kép helyett, hogy pék, tű helyett út... Ezért nagyon fontos, hogy nagycsoportban figyelmet fordítsunk a balról-jobbra való haladási irány kialakítására, megtanítsuk gyermekünknek hol kezdődik-végződik a sor, mi a sor eleje – közepe - vége.

Milyen módon fejleszthetjük-gyakoroltathatjuk ezt eredményesen?

“Sorolvasással”: Az asztalon különböző tárgyakat helyezünk el egy sorba, s megkérjük, hogy az elejétől a végéig-ezt kézmozdulattal is segítjük, rámutatunk az elsőre, s végighúzzuk kezünket az egész soron, az utolsónál is megállunk egy pillanatra- mondja el miket raktunk le sorba egymás után. Kezdetben kérhetjük, hogy ahogy halad mindegyikre mutasson rá. Így rögzítjük nála a haladási irányt.

Sorkirakással: Több kis tárgyat odakészítünk az asztalra, s arra kérjük, rakja őket úgy sorba, ahogyan mondjuk: Első legyen, a sor elején álljon a kék golyó, utána a béka... a végén a kacska. (Ne emlékeztetből kelljen neki, hanem folyamatosan rakhassa, míg mondjuk.) “Olvasd el”, hogyan raktad őket egymás után! Melyikkel kezdted? Melyik következik utána? Melyik az utolsó, a sor végén álló? Nézd csak meg az egeret! Mutass rá! Mi jön az eger után? Nézd még mindig az egeret! Mi van az eger előtt? A béka mi után következik? Keressd meg a nyuszt! Melyik két játék között van a nyuszi? (Kinder figurák, kis játékok nagyon jól használhatóak.)

Számlálással: Korongokat rakunk sorba, s megkérjük, hogy számolja meg. Nem mutatjuk, csak megkérjük, hogy kezdje az elején. Itt már alkalmaznia kell a balról-jobbra való haladási irányt. Ezt a fajta feladatot felhasználhatjuk a sorszámnevek gyakorlására is: Mutasd meg melyik az első? Az utolsó az hányadik a sorban? Eleinte közösen számoljunk, így tanítsuk meg neki a sorszámneveket. gyere, keressük meg együtt melyik az ötödik! (Eleinte csak 6-8 korong legyen összesen a sorban.)

”Fessünk együtt a kerítést!”: Nagyon jól használhatóak az írószer boltokban kapható színes pálcikák. Elkezdek egy mintát: piros-kék, piros-kék, piros-kék, s megkérem folytassa tovább, most már neki kell e minta szerint tovább festenie a kerítést! Nehezíthetjük úgy is, hogy három szín váltakozik, illetve két egyforma. egy másik. Miután kirakta olvassa el a sort, majd kérdezzük meg tőle melyik az első, az utolsó, mi jön a piros után, mi van a zöld előtt, mi van a kék és a sárga között...

Rajzoljunk sort! Előrajzolok egy sormintát (kocka, háromszög, vagy virág-gombanap, s ezeket kell neki folytatnia tovább. Itt gyakoroltathatjuk a folyamatos haladási irányt oly módon is, hogy mikor a sor végére ér, akkor a következő sort is a bal szélén kell neki kezdenie, s így kell majd szöveget is olvasni!

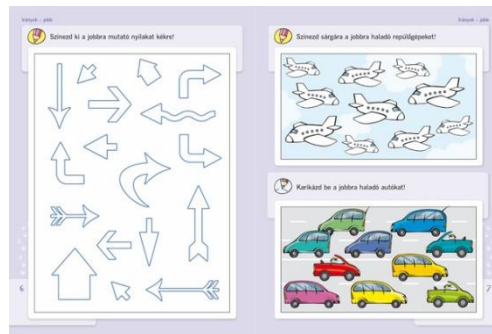
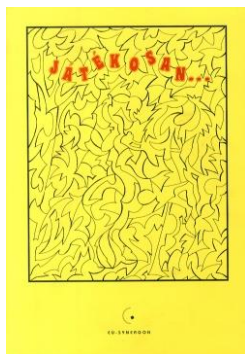
(További foglalkoztatásra, gyakorlásra - téri tájékozódás, balról-jobbra való haladási irány, sor és oszlop fogalma- ajánljuk: Csabay Katalin: Lexi és Lexi iskolába megy c. foglalkoztató könyveit.)”¹⁶

¹⁶

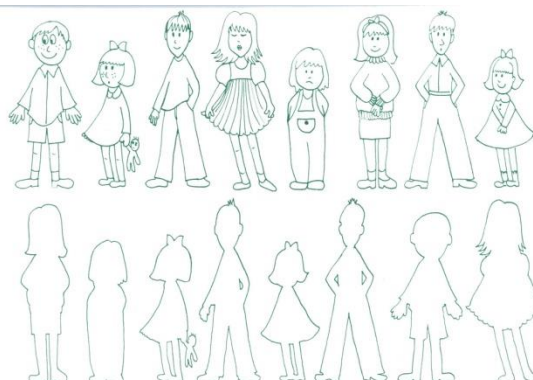
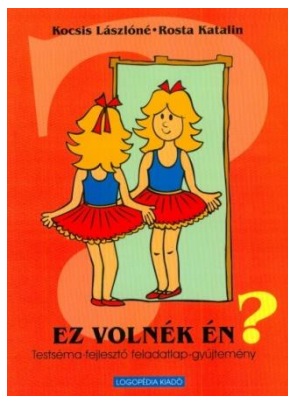
<http://fejlesztok.hu/szekciok/fejlesztopedagogusoknak/79-koragyermekkori-fejlesztos?showall=&start=5>

Ajánlott könyvek a relációs szókincs fejlesztéséhez

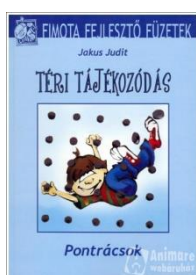
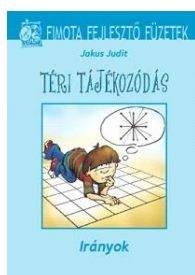
- kvnevtan.fw.hu/DOC/download/A_testsema_kialakitasa.doc
- EU – Synergon 2002: Játékosan
- Kriston Bordi Zsuzsanna: Difer fejlesztő füzetek tájékozódás

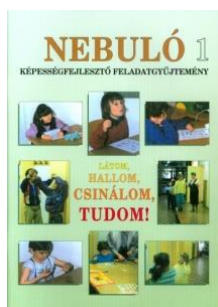
- Kocsis Lászlóné-Rosta Katalin: Ez volnék én? kiadó: Logopédia KKT ...

- Csabay Katalin: Lexi, Lexi iskolás lesz
- Jakus Judit: Téri tájékozódás Irányok. Fimota fejlesztő füzetek

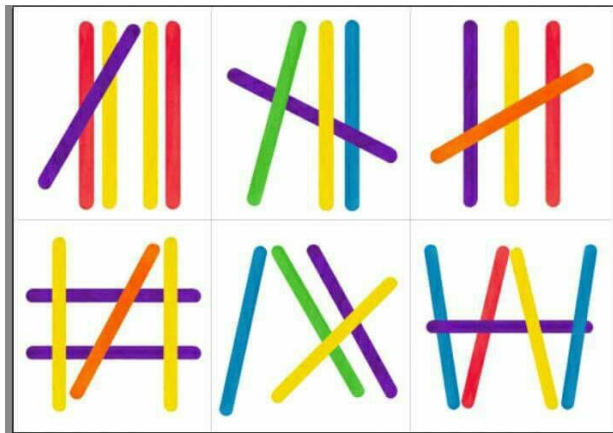
- Szautner Jánosné Szigeti Gizella: Nebuló 1.
- Gombosné Németh Adrienne: Rész – Kép
- Fejér Zsolt: Csoszogó Mozaik Kiadó

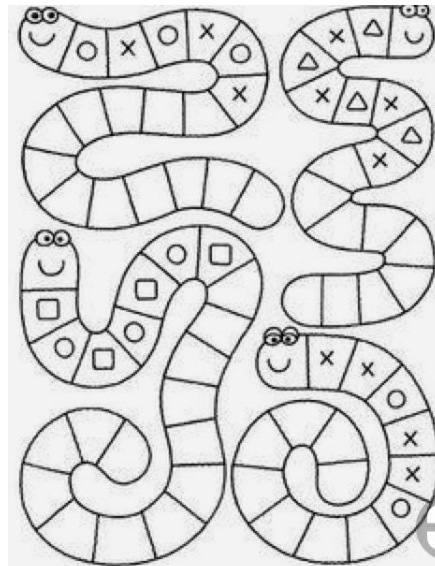
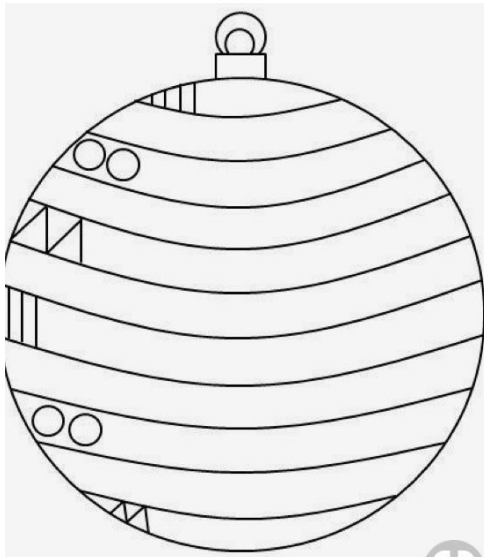
Helymeghatározás dominó

Formakirakás

letölthető feladatlapok: <https://hu.pinterest.com/>

ELEMI SZÁMOLÁSI KÉSZSÉG

Feladatok:

„21-ig számlálás: a számlálási készség összetevői közül ez fejlődik a legjobban, az egyéni különbségek azonban években mérhetők.

A számkör-átlépések fejlődése csak akkor kezdődik, amikor már 20-ig tud számolni a gyermek, viszont 4-7 éves korban nagyon gyorsan fejlődik tovább.

A visszafelé számlálás fejlődése sokkal lassabban zajlik, mint a felfelé számlálás, ezért fejlődése nagyon hasonló a számkör-átlépés fejlődéséhez. Tudnunk kell, hogy a visszafelé számlálás az alapműveletek elvégzéséhez elengedhetetlenül fontos.

A manipulatív számolási készség fejlődéséről tudjuk, hogy óvodáskorban fejlődik intenzíven. Az iskoláskorban lelassul és – a kutatás eredményei szerint – nem is éri el a „plafont”.

A számkép-felismerés fejlődése, amely a Miller-törvény (7 ± 2) szerinti memóriakorláton belül működik, szintén óvodáskorban fejlődik a leggyorsabban.

A számolvasás természetesen az első osztály feladata, de sok óvoda ismeri már a számokat; ettől függetlenül az intenzív fejlődés nyilvánvalóan iskoláskorra tehető.”¹⁷

„A **diszkalkulia kor szerinti figyelmeztető jelei** kisgyermekeknél, iskoláskorú gyerekeknél és tinédzsereknél, felnőtteknél.”¹⁸

¹⁷

http://www.tankonyvtar.hu/en/tartalom/tamop412A/2009-0007_a_kognitiv_kepessegek_fejlesztesenek_modszertana/TANANYAG/03_2_1.html

¹⁸ <http://dyscalculine.com/hu/egyeni/a-diszkalkulia-kor-szerinti-figyelmezteto-jelei/>

A Diszkalkulia Kor Szerinti Figyelmeztető Jelei

Kisgyermek

Nehézségeik:

- Nehézséget okoz a számolás elsajátítása.
- Nehézséget okoz a nyomtatásban feltüntetett számok felismerése.
- Nehezen tudja összekapcsolni a szám fogalmát (4) azzal, hogy a szám hogyan létezik a világban (4 ló, 4 autó, 4 gyermek).
- Nehezen tudja felidézni a számokat.
- Nem tud logikusan összetársítani tárgyakat, pl. a kör és a négyzet alakúakat elkülöníteni.

Iskolás Korú Gyermek

Nehézségeik:

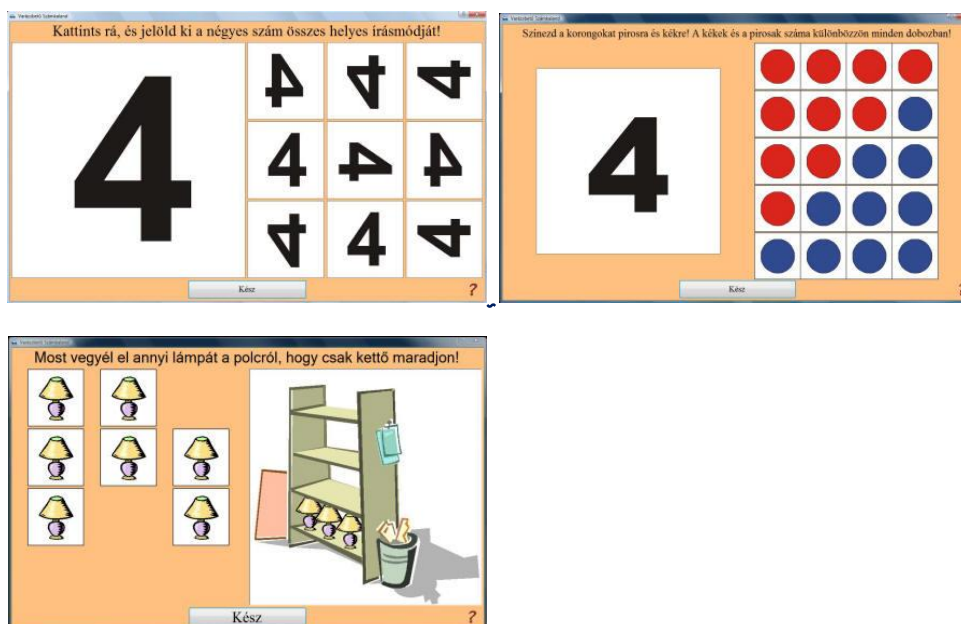
- A matematikai alapműveletek (összeadás, kivonás, osztás, szorzás) elsajátítása nehézkes.
- A matematikai problémamegoldó képességek fejlesztése nehézségbe ütközik.
- A matematikai műveletek elvégzéséhez szükséges hosszú távú memória nem jól funkcionál.
- Nem ismeri a matematikai szakszavakat.
- Nehézséget okoz a mérés.
- Elkerüli az elgondolkodtató és alapos tervezést igénylő játékokat.

Tinédzserek és Felnőttek

Nehézségeik:

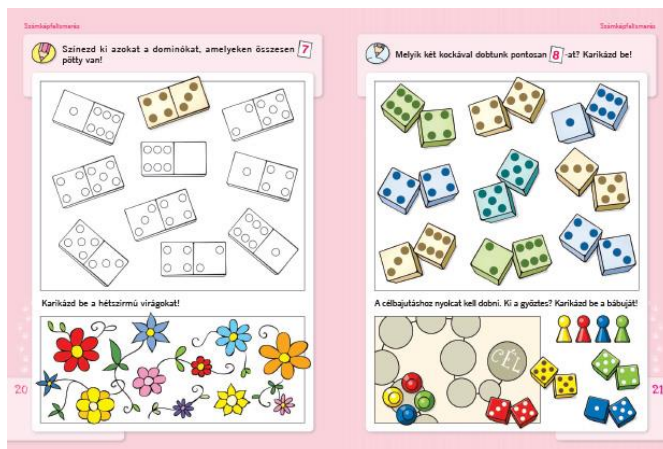
- Nehézséget okoz az olyan kiadások, mint pl. az élelmiszer és a számlák előre megbecslése.
- Nehézséget okoz a matematikai fogalmak elsajátítása amennyiben azok az alapvető matematikai tényeken túl mutatnak.
- Fejletlen a pénzgazdálkodási képessége.
- Nehézsége támad az idő fogalmával olyan esetekben, mint pl. nem tud betartani egy napirendet vagy nem tudja megmondani a hozzávetőleges időt.
- A fejszámolás nehézséget okoz.
- Nehezen képes több megközelítésből rálátni a problémáira.

IKT-s felhasználható anyag: Varázsbetű számkaland

Ajánlott könyvek az elemi számolás fejlesztéséhez

- Kriston-Borsodi Zsuzsanna: Difer fejlesztő füzetek-Számolás

- Józsa Krisztián: A számolási készség fejlesztése 4-8 éves korban. Mozaik Kiadó- Szeged 2014.

Játékgyűjtemény: szintek szerint!

Játékgyűjtemény az elemi számolási készség fejlesztéséhez

Mondókák, versek, dalok, kiszámolók

Számlálás

Számosság

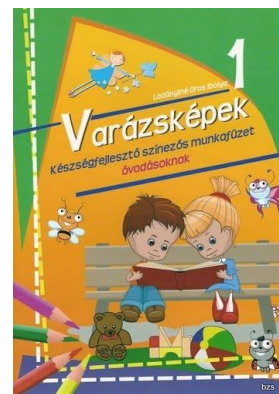
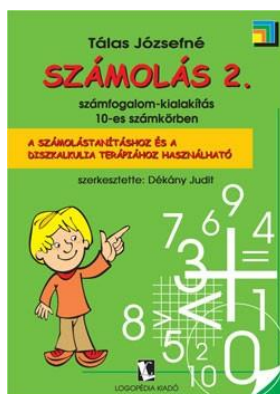
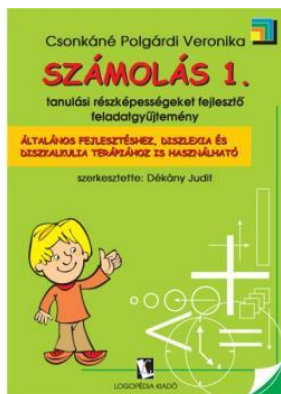
Sorszámok

Számképek

Számjegyek

Mérés

Elemi műveletek

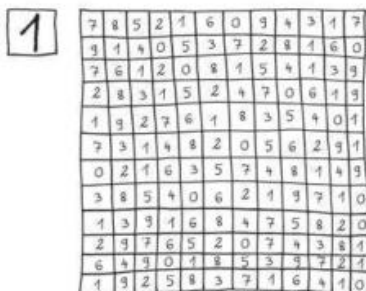
Juhász Dóra – Tar Mónika: Diszcalculia megelőzése az óvodában. Raabe Tanácsadó és Kiadó Kft.

Tartalom

A foglalkozások menete.....	7
A diszcalculia-megelőző program.....	9
Szeptember	9
1. Hasonlóság, különbözőség megfigyelése egymáson.....	9
2. Tulajdonságok, tapintás alapján (puha–kemény, sima–érdes) hangot adni fának, fémnek	9
3. Tulajdonságok felismerése tapintás alapján, folyadékokkal (hideg–meleg)	10
4. Kicsi–nagy fogalma egymáson, tárgyakon és állatokon.....	10
5. Kicsi–nagy fogalma feladatlapon, logikai készlettel	10
6. Hosszú–rövid fogalma tárgyakkal és színes rúddal	11
7. Alacsony–magas egymáshoz viszonyítása feladatlapon	11
8. Széles–keskeny fogalma tárgyakkal.....	12
9. Különbségek–azonosságok	13
10. Gömbölyű–szögletes fogalma térbeli formákon	13
11. Rész–egész	14
12. Halmazalkotás gyerekekkel és tárgyakkal	14
Október	14
1. Halmazalkotás logikai készlettel, képekkel	14
2. Sor fogalma első–középső–utolsó gyerekekkel, tárgyakkal	14
3. Sor fogalma (első–középső–utolsó) feladatlapon, képekkel	15
4. Sok–semmi fogalma tárgyakkal, feladatlapon (a rész–egész óra előtt)	15
5. Több–kevesebb–semmi fogalma több tulajdonságban eltérő tárgyakkal	15
6. Több–kevesebb tanítása határozatlan halmazokkal	15
7. Több–kevesebb eltérő fogalma autókkal, kockákkal, tárgyakkal.....	16
8. Relációs jel megtanítása mesével.....	16
9. Relációs jel feladatlapon	16
10. Soralkotás mozdulatokkal és tárgyakkal	16
11. Soralkotás tárgyakkal feladatlapon	17
12. Fogalmi összetartozás felismerése	17
November	18
1. Az ugyanannyi fogalma gyerekekkel, tárgyakkal	18
2. Ugyanannyi tanítása feladatlapon	18
3. Az 1 számfogalmának kialakítása, megtapasztalása	18
4. A 2 számfogalmának kialakítása.....	19
5. A pár fogalmának megbeszélése	19
6. Több–kevesebb ismételése a 2-vel kapcsolatos feladatokon.....	19
7. A 2 bontása, pótlása	20
8. A 2 és az 1 ismételése	20
9. A 3 számfogalma	20
10. Mennyiségi relációk ismételése.....	21
11. Gyakorlás: halmaz, ugyanannyi, számszomszédok, számlépcsők	21

Keresd meg az egyeseket!

Matematikai egypercesek

1. Meddig tanultunk számolni? Számolj el addig! (ujjakon segíthetnek) A számlálást ne csak növekvő, hanem csökkenő sorozatban is gyakoroltassuk! Számoljunk visszafelé minden nap!
2. Számold meg, hány asztalunk van? Hány db napos tábla? Számold meg, hányan ültök egy asztalnál!
3. Kihívok a helyéről néhány gyereket. Hányan vannak? Hány fiú, hány kislány? (több, kevesebb, ugyanannyi)
4. Figyeljétek meg, mennyit tapsolok, dobolok, vagy kopogok? Számold meg, s te is tapsolj ugyanennyit!
5. Akinek dobom a babzsákot, tapsoljon, ugorjon, lépjen, vagy dobbantson annyit, ahányat mondok!
6. Nagyobb méretű dobókocka a szőnyegen. „Hányat dobtál?” Aki dobott, s megmondja, hányat, az mondhat a pajtásának egy újabb feladatot. Pl.: „Ági, tapsolj annyit, amennyit dobtam!”
7. Lépjél előre 3-at, jobbra 2-t, balra 4-et, stb. Fordítsunk gondot a mozgás és a beszéd koordinálására számlálás közben!
8. Állatmozgások utánzása számolással: Pl. 5-öt ugrik a béka; 4-szer emeli a szárnyát a gólya; 6-ot ugrik a nyuszi, Stb.
9. Mindenkinél kisméretű dobókocka: keresd meg rajta az 1-6-ig mennyiségeket!
10. Mutassál az ujjaidon S-nél kevesebbet, I-nél többet, stb.!
11. Tapsolj annyit, ahányan ültök az asztalnál!
12. Hozzál ide az asztalra 4 db, te pedig 6 db nagyméretű színes kockát. Rakjatok tornyot belőlük! Melyik lett a magasabb, melyik alacsonyabb, miért? Melyik épült több, melyik kevesebb kockából?

13. Mutass az ujjaidon 1-9 - közötti mennyiséget! Számold meg hangosan! Mutasd ezeket a mennyiségeket másképpen is: PL: 1+5; 2+4; 3+3...stb.

14. Számolj pl. 8-ig, azután számolj visszafelé is!

15. A dominó számképeit mutatva ugorj, tapsolj, kopogj, stb. annyit, amennyit a kép mutat, vagy annál többet, ill. annál kevesebbet.

16. A fenti példához hasonlóan hangutánzás, hangzógyakorlás (Pl. csibecsipogás, brekegés, rőfögés, zümmögés, stb.) annyiszor, ahány tárgy van a képen, (anyanyelvi és matematikai játék komplex gyakorlása)

17. Minden reggel egy gyermek a sorszámlálást gyakorolva elmondja, hogy ki a napos az 1. - 2. - stb. asztalnál, és ma hányadik asztalnál ül a mosdófelelős.

18. Mindennapos testnevelés közben bumm-os játék: Nagy kör kézfogással, egy-egy kiválasztott gyermek mond 10-ig egy számot. A gyerekek körben befelé lépegetnek a mondott számig, akkor „bumm”-ot kiáltanak, aztán visszafelé lépegetnek, visszafelé számolva a kör kihúzásáig, s újra „bumm”!

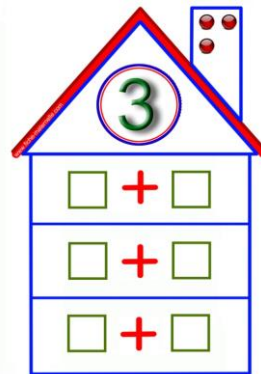
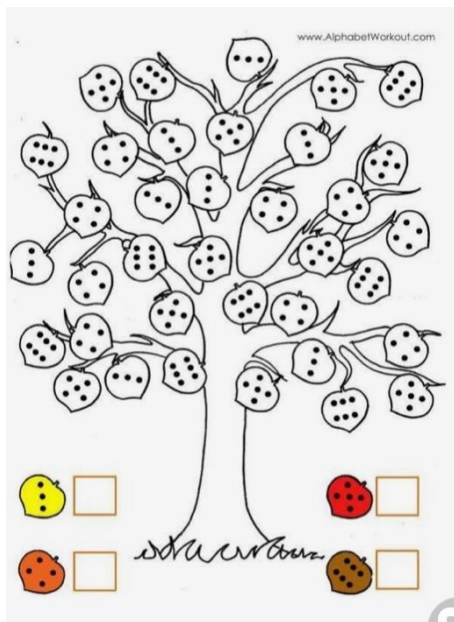
19. Körben guggolás, csípőn a kéz, felállás olyan lassan, ameddig egy bizonyos szám elszámolásáig eljutunk, a végén egy nagy ugrás páros lábbal.

20. A mosdóba a gyerekek két „vonatot” alkotva mennek. Számoljuk meg, hányan utaznak az egyik, hányan a másik vonatban! Melyikben vannak többen, melyikben kevesebben? A vonat a „Ziki-zaka” kezdetű mondókéval indul, a mondóka végén az SSSS - hangzó gyakorlása.

21. Délutáni csendes pihenő előtt: Számold meg a csoport tábláján, hogy ma hány gyerek alszik itt az óvodában? Hány ágyat kell előkészíteni? (Munka közben folyamatos ellenőrzés, számlálás)”¹⁹

¹⁹ SZTE MTA Képességekutató csoport: Kritikus kognitív készségek fejlesztése egyéni mutatók alapján. Segédanyag a számolási készség óvodai fejlesztéséhez. Szeged 1999.

Letölthető feladatlapok, játékok: <https://hu.pinterest.com/>

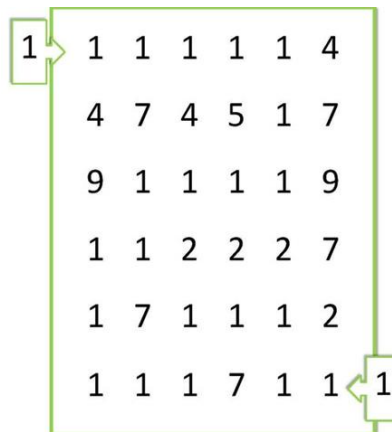
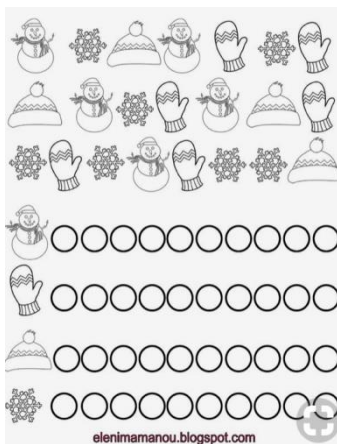
házikó

20

Memórijáték²¹

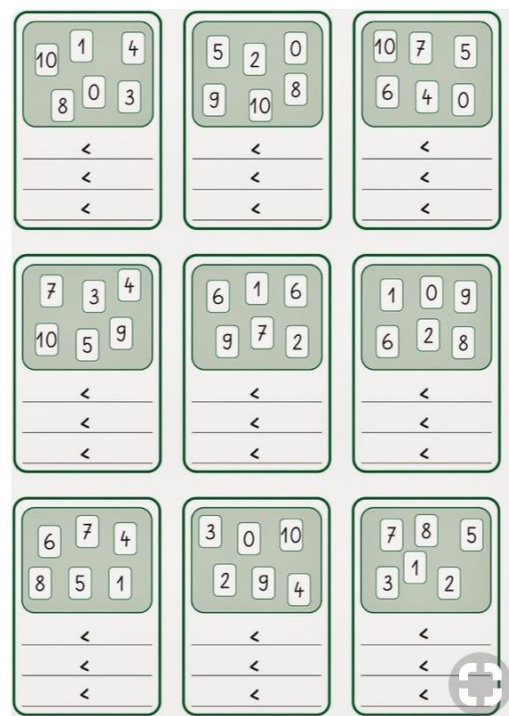
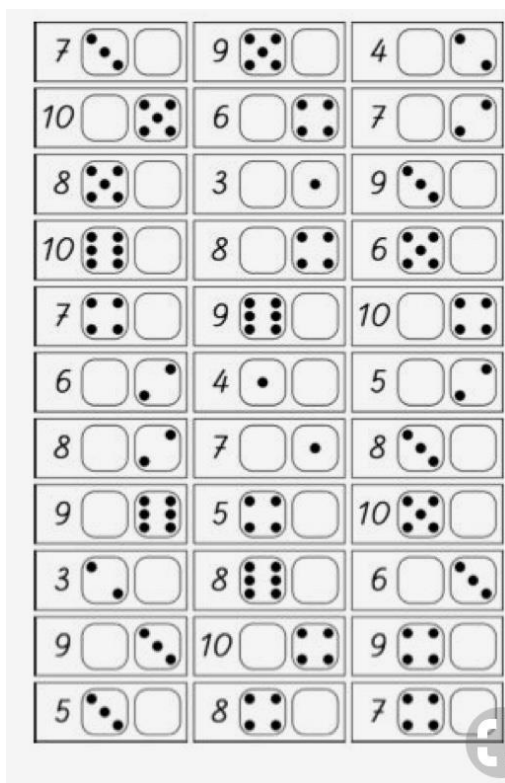
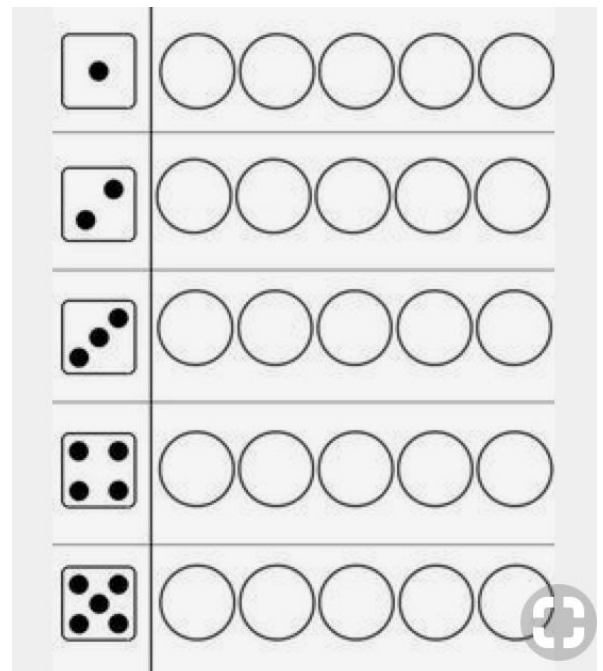
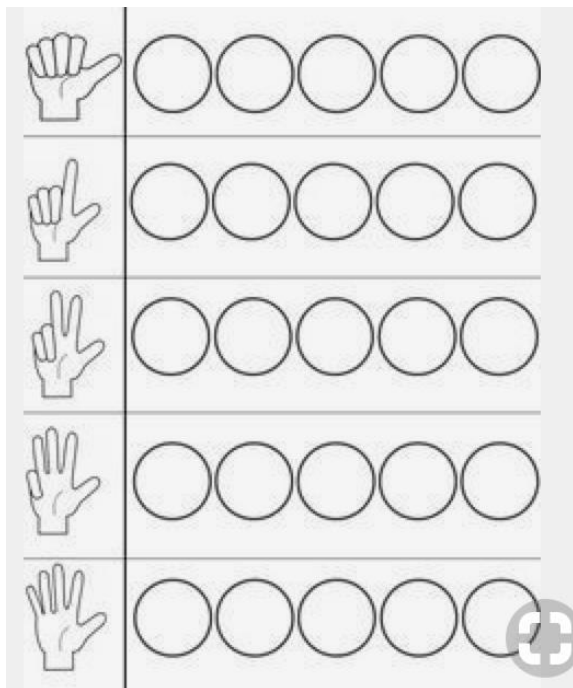
számkereső²²

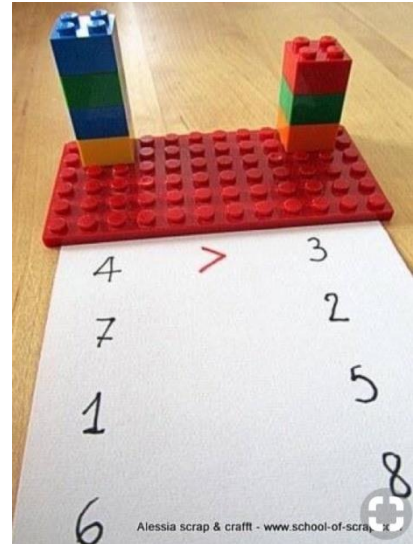

²⁰ <http://www.fiche-maternelle.com/decomposer-nombre-3.html>

²¹ <https://hu.pinterest.com/pin/480759328964599070/>

²² <https://hu.pinterest.com/pin/411305378461456833/>

ÖSSZEFÜGGÉS-MEGÉRTÉS

„4-8 éves gyerekeknél csak elemi összefüggés-megértés működik (egy feltétel – egy velejáró)

A sikert két dolog határozza meg:

1. az összefüggés tartalmára vonatkozó tudás
2. az összefüggés működésére vonatkozó tudás

Mivel nem biztos, hogy mindenki ugyanazzal a tudással rendelkezik, az elején tanítani kell.

3. osztály végén gyerekek 80%-a képes összefüggéseket megérteni, ezek alapján jósolni vagy magyarázni jelenségeket

Jelenleg spontán fejlődik.

Segítség módja mesék, történetek feldolgozása – beszélgetés az összefüggésekről, algoritmusok felépítése.

Nem tanárnak kellene feladatokat csinálni, hanem a szakembereknek (módszertani füzetek. A tananyag megértésének, az iskolai eredményesség alapvető feltétele, az iskolai oktatásban az összefüggések sokaságának megérttetése, nyelvi kifejezésének mérése a cél.

Összefüggés-megértés területei

1. „Ha-akkor,,
2. „Nemcsak-akkor,,-,„Csak –akkor,,
3. Okság, együtt járás
4. Mindig-nem mindig

Fejlődését befolyásolja a szociális közeg, a mese, a tananyagokban előforduló összefüggések megérttetése, a környezetismeret tananyaga, az elbeszélések, a cselekményes olvasmányok, a köznyelvi szintű beszélgetések.”²³

KÖVETKEZTETÉS

„A kijelentés- és predikátumlogika alapvető deduktív sémáinak használata szükséges hozzá. Ugyanakkor explicit logikai ismeretek nem kellenek hozzá, hanem a személyes tapasztalatok és a mindennapi nyelvhasználat alapján tudja megoldani a gyerek.

Nagyban függ a gyermek környezetétől, elsősorban szülők nyelvhasználatától (így iskolázottságától)

Ha nem elég fejlett: akadályozza a hallott és olvasott szövegek megértését, így végső soron a tanulást.

²³ http://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/tukacs_ink_int/docbook/ar01s22.html

Fejlesztésre az olvasás, tananyag feldolgozás és az azzal összefüggő beszélgetések alkalmasak. Pl.:

1. Egyszerű személyes tapasztalaton alapuló következtetések levonása
2. Mindennapi szituációkra építkezett beszélgetések

A fejletlenség következménye: A hallott, olvasott szöveg megértését akadályozza.

Fejlesztés eszköze: tanórai beszélgetés, mese, olvasás, tananyag-feldolgozás, manipulatív tevékenységek, kísérletezés.”²⁴

Fejlesztés

Nagy József Dr., Szombathelyiné Dr. Nyitrai Ágnes, Vidákovich Tibor Dr. : DIFER - **Fejlesztés mesékkel** - Az anyanyelv, a gondolkodás fejlődésének segítése mesékkel 4-8 éves életkorban. Mozaik Kiadó

²⁴ http://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/tukacs_ink_int/docbook/ar01s21.html

4. A HÁROM KISCICA

Három kiscica, egy fekete, egy szürke meg egy fehér, meglátott egy egeret, és – uccu neki! – utána futottak. A kiséger beugrott a lisztesládába. A kiscicák – hopplá! – utána. A kiséger elszaladt. A ládából pedig három fehér cica mászott ki.

A három fehér kiscica meglátott az udvaron egy békát, és – uccu neki! – utána futottak. A béka beugrott egy ócska kályhacsőbe. A kiscicák – hopplá! – utána. A béka szépen tovaugrándozott, és a kályhacsőből előbukkant három fekete kiscica. A három fekete kiscica meglátott a tóban egy halacskát, és – uccu neki! – utána ugrottak.

A halacska elszórt, és a többől kimászott három csuromvizes kiscica. És a három vizes kiscica elindult hazafelé. Útközben szépen megszáradtak, és olyanok lettek, mint voltak. Egy fekete, egy szürke és egy fehér kiscica.

Aktualizált összefüggés: A lisztesládában a fekete és a szürke kiscica is fehér lett.

Összefüggés: Nemcsak akkor feltételű és valószínű velejárójú okság, ? O ?

Kijelentő mondat: A lisztől a fekete és a szürke kiscica is fehér lett.

Ha...akkor: Ha egy fekete és egy szürke kiscica beugrik a lisztesládába, akkor fehérek lesznek.

Valahányszor...mindannyiszor: Valahányszor a fekete és a szürke kiscica beugrik a lisztesládába, mindannyiszor **valószínűleg** fehérek lesznek, de **nemcsak akkor.**

Realitás vagy fikció: A kiscicák is, a lisztesládák is, a cicák lisztesládájába ugrása is létezik. Ezért ez az összefüggés **realitás**.

BESZÉLGETÉS

Felidéző beszélgetés. Emlékeztek még?

1. Mit láttak meg a kiscicák?
2. Mi után futottak a kiscicák?
3. Miért futottak az egér után?
4. Hová ugrottak be az egér után?
5. Milyen színűek lettek, amikor kikászálódtak a lisztesládából?
6. Mitől lett fehér a fekete és a szürke kiscica?

Véleménykérő beszélgetés. Mit gondoltok?

1. Csak akkor lesz fehér a fekete vagy a szürke kiscica, ha beugrik a lisztesládába?
2. Mindig fehér lesz egy fekete vagy egy szürke cica, ha beugrik a lisztesládába?
3. Azért lett fehér a fekete és a szürke kiscica, mert beleugrottak a lisztesládába?
4. Bármelyik fekete vagy szürke cica fehér lesz, ha beleugrik a lisztesládába?
5. Csak a lisztől lehet fehér a szürke vagy a fekete kiscica?
6. A valóságban is beleugrálnak a kiscicák a lisztesládába?

Kitaláló beszélgetés. Találjátok ki, hogy ...

- mi szokott történni egy fekete vagy egy szürke kiscicával, ha beleugrik a liszteládába?
- mi lehetett az oka annak, hogy fehér lett a fekete és a szürke kiscica?

Alkalmazó beszélgetés. Mit lehet tenni, ...

- ha valami szürke vagy fekete, és azt akarjuk, hogy fehér legyen?
- ha azt akarjuk, hogy ne legyen fehér az, ami szürke vagy fekete?

Gondolatbefejező beszélgetés. Fejezzétek be, amit abbahagyok!

1. Ha egy fekete vagy egy szürke kiscica beleugrik a lisztesládába, akkor fehér lesz. A fekete kiscica beleugrott a lisztesládába, tehát... *(fehér lett).*
2. Ha egy fekete vagy egy szürke kiscica nem ugrik bele a lisztesládába, akkor nem lesz fehér. A fekete kiscica fehér lett, tehát... *(beleugrott a lisztesládába).*
3. Vagy beleugrik a fekete vagy a szürke kiscica a lisztesládába, vagy nem lesz fehér. A fekete kiscica még nem lett fehér, tehát... *(még nem ugrott bele a lisztesládába).*
4. Ha a kiscicák kergetik a lisztesládába bűti kisesegert, akkor beugranak utána, és ha beugranak a lisztesládába, akkor fehérérek lesznek. Tehát, ha a kiscicák kergetik a lisztesládába bűti kisesegert, akkor... *(fehérek lesznek).*

SZOCIALIZÁCIÓ

„Szociális készségek közül azokat választják, amelyek az iskola szempontjából fontosak: kapcsolatfelvétel, társakhoz és pedagógushoz való viszonyulás, feladatvállalás, feladattartás, elemi erkölcsi érzék.

Feladatvállalás és feladattartás az iskolában nem fejlődik! (pedig tőlük jobban elvárják!) Valószínű motivációs probléma.

Erkölcsi érzék: viszonyítási alap, motívum › befolyásolja a szociális magatartást, ezért fontos.

Fejlesztés eszköze: mesék, bábozás, szituációs játékok, önismereti – a másik megismerését szolgáló játékok, társas játékok.”²⁵

Szocialitás eredményei a következő részterületekből állnak össze:

- kapcsolatfelvétel (udvarias, segítő, együttműködő, ügyetlen, zavaró, erőszakos)
- társas viszonyulás (csoportos együttlét, együttes cselekvés, együttműködés)
- feladatvállalás (mások által kért tevékenység elvégzésének vállalása)
- feladattartás (a vállalt és elvárt feladat elvégzése)
- erkölcsi érzék (a szociális aktivitás pozitív/negatív értékének megítélése)

A leggyakrabban használt szociáliskészség-fejlesztő technikák

- **modellnyújtás:**
A tanítás során a modellnyújtás - a kívánt viselkedés bemutatása - nagyon hatékony, mivel általa a megkívánt magatartás minden mozzanata jól illusztrálható
- **problémamegoldás:**
A problémamegoldás módszerét akkor tudja alkalmazni a pedagógus, ha konfliktus, vita keletkezik csoportjában. A konfliktusok megoldásának menete két lépésben történik: a probléma azonosítása, a megfelelő megoldás keresése.
- **megerősítés:**
A megerősítésnek, pl. jutalmazás, dicséret nagy szerepe van a viselkedés befolyásolásában. A materiális és a szociális jutalmazás, ill. büntetés közül a szociális megerősítés a leghatékonyabb. Kérdéses azonban, hogy mennyire tartós a megerősítésnek a hatása.
- **szerepjáték:**
A játékszituáció megbeszélése és a szerepek kiosztása után minden szereplőnek arra kell törekednie, hogy minél életszerűbb legyen a játéka. Miután a gyerekek egy helyzetet eljátszottak, szerepcsere történik, s így mindenki lehetőséget kap arra, hogy beleélje magát a másik helyzetébe.

²⁵ http://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/tukacs_ink_int/docbook/ar01s23.html

- **történetek megbeszélése:**
Mesék, történetek megbeszélésekor olyan szituációkat ismernek meg a gyerekek, amelyekben az elsajátítandó készségek szerepelnek. Az ezt követő megbeszélés pedig lehetőséget ad a hallottak értelmezésére, elemzésére.”²⁶

A szocialitás fejlesztésének lehetőségei az óvodában és az iskolában

- Óvoda: szabad foglalkozás, spontán játék; csoportos együttlét, mese.
- Iskola: kötött foglalkozások, örömmel végzett együtt cselekvések. Kooperatív tanulás

JÁTÉKOK*

Ismerkedési és kapcsolatteremtő játékok

1. HÉVOROLÁS
Körben ülünk. A csoportvezető kezében egy kabala vagy egy érdekes tárgy van. A csoportvezető mondja a saját nevét és utána annak a nevé, akinek dobja a kabalát. A másik elkapja, mondja a saját nevét illetve annak a nevé, akinek dobja a kabalát és így tovább. Ha valaki elhúsveti, akkor visszakapja a kabalát, és addig kell próbálkoznia, amíg nem sikerül eltalálnia a társa nevét.

2. ZSIPP-ZSIPP JÁTÉK
Körben ülünk. Mindenki megkérdezi két szomszédja nevét. Ha a játékmester a kör közepéről rámutat valakire, s azt mondja, hogy zsipp, akkor annak, akire rámutatott, azonnal meg kell mondania a jobb oldali szomszédja nevét. Ha azt mondja, hogy zsipp, akkor a bal oldali szomszéd nevét kell mondani. Ha azt mondja, hogy zsipp-zsipp, akkor mindenki helyet cserél valakivel, s folytatódik a játék előlőtől, csak a szomszédok változnak meg. Aki elhúsveti, vagy nem tudja a nevet, esetleg sokat gondolkodik rajta, maga áll be a körbe játékmesterek.

* A játékok forrásai a kiadvány 71. oldalán tüntetők fel. (A szöveg.)

20

JÁTÉKOK

3. HÉVOROLÁS
Körben ülnek a résztvevők. A vezetőől jobbra ülő csoporttag bemutatkozik. A szomszédja megismétli az előző nevet, majd a sajátját mondja. A mellette ülő így már a sajátjával együtt három nevet mond, a következő négyet és így tovább.

4. ISMERKEDŐS JÁTÉKOK
Elsőre: labda, fűző.
Labda: valamilyen itt felvett játék mozgásos, s egyben a társak nevének megtanulását, begyakorlását célul tűzve.
Instrukció: csak a játékszabályok ismeretése.
Változat: KAPD EL A LABDÁT! Körben állunk, valaki középen, kezében egy labda. A labdát feldobja a plafonra (ha lehet) és kiált egy nevet. Az illetőnek el kell kapnia a labdát, mielőtt kétszer pattanna a földön. (Tehát csak egy pattanás megengedett.) Aki nem tudja elkapni, az zsilgot ad. Ezután az új játékos folytatja.

5. BEMUTAKOZÁS
Két párhuzamos vonalban állnak a résztvevők, arccal egymás felé, folyosót alakozva. Az egyik sor végén álló kezd a játékot. A vele szembe fordított képet fogja, bemutatkozik teljes névvel. Utána az eredetileg mellette állóhoz jön vissza, vele fog kezét, neki mutatkozik be. A továbbiakban hasonló ciklikus vonalon haladva ér a folyosó elejére, ahol beáll a saját sorába. Amikor az első játékos a sor közepén tart, akkor indul a második (a másik sor első embere). Folyamatosan jársozunk addig, amíg az eredeti elhelyezkedést vissza nem kapjuk!

6. PÓKHÁLÓ
Fonalgombolyagot dobunk a körben bűrkörbe. Aki megkapja, bemutatkozik, vagy egyéb fontos dolgot mond meg. Végén a kiadott pókhálót visszafogva, újra elmondhatjuk, most már a társakról megtudott információkat.

7. TERNISZTES CSOPORTALKALÓ JÁTÉKOK
Például „Kácsa, kácsa, orvogy kácsa”, vagy az „Elnék a kislánynak” kezdődő dalosjátékok.

21

²⁶ <http://slideplayer.hu/slide/2238434/>

Felhasznált irodalom

- Difer Programcsomag: ÍRÁSMOZGÁSKOORDINÁCIÓ fejlesztése 4 – 8 éves korban MOZAIK KIADÓ
- <http://slideplayer.hu/slide/11314738/>
- <http://slideplayer.hu/slide/2068904/>
- <http://www.modernnagyi.hu/content/helyes-ceruzafog-s>
- Difer Programcsomag: Beszédhanghallás fejlesztése 4 – 8 éves korban MOZAIK KIADÓ
- <http://fejlesztok.hu/szekciok/fejlesztopedagogusoknak/79-koragyermekkor-fejleszt-es?showall=&start=5>
- <http://dyscalculine.com/hu/egyeni/a-diszkalkulia-kor-szerinti-figyelmezteto-jelei/>
- <http://www.varazsbetu.hu/letolt/mondokak.pdf>
- http://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/tukacs_ink_int/docbook/ar01s21.html
- http://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/tukacs_ink_int/docbook/ar01s22.html
- http://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/tukacs_ink_int/docbook/ar01s23.html
- http://www.tankonyvtar.hu/en/tartalom/tamop412A/2009-0007_a_kognitiv_kepessegek_fejleszt-esenek_modszertana/TANANYAG/03_2_1.html
- <http://slideplayer.hu/slide/2238434/>